

Sygn. akt III AUa 790/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 października 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Barbara Hejwowska
Sędziowie:	SA Krzysztof Szewczak (spr.) SA Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska
Protokolant: sekretarz sądowy Krzysztof Wiater	

po rozpoznaniu w dniu 26 października 2016 r. w Lublinie

sprawy W. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o prawo do renty w związku ze służbą wojskową

na skutek apelacji wnioskodawcy W. M.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 22 czerwca 2015 r. sygn. akt VII U 1122/13

I. oddala apelację;

II. przyznaje radcy prawnemu J. S. od Skarbu Państwa (Sądu Apelacyjnego w Lublinie) kwotę 180 (sto osiemdziesiąt) złotych, powiększoną o należny podatek od towarów i usług z tytułu nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Barbara Mazurkiewicz-Nowikowska Barbara Hejwowska Krzysztof Szewczak

III AUa 790/15

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 13 marca 2013 r., znak: (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. odmówił W. M. od dnia 1 kwietnia 2013 r. prawa do renty w związku ze służbą wojskową.

W odwołaniu od tej decyzji W. M. w istocie domagał się jej zmiany poprzez ustalenie mu prawa do renty w związku ze służbą wojskową.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. wnosił o oddalenie odwołania.

Wyrokiem z dnia 22 czerwca 2015 r. Sąd Okręgowy w Lublinie oddalił odwołanie.

W uzasadnieniu tego wyroku Sąd I instancji ustalił, że wnioskodawca W. M. urodzony w dniu (...) jest absolwentem zasadniczej szkoły zawodowej oraz technikum(...). Od listopada 2008 r. do marca 2013 r. prowadził działalność gospodarczą, której przedmiotem było prowadzenie baru szybkiej obsługi. W ramach tej działalności zatrudniał dwóch pracowników.

Wnioskodawca odbywał zasadniczą służbę wojskową w okresie od dnia 2 listopada 1989 r. do dnia 19 stycznia 1990 r.

W trakcie tej służby, w dniu 8 listopada 1989 r. wnioskodawca uległ wypadkowi, a mianowicie został uderzony przez upadające drzewo. Rejonowa Wojskowa Komisja Lekarska w E. po rozpoznaniu głuchoty ucha lewego w następstwie złamania piramidy kości skroniowej i uszkodzenia błony bębenkowej, cerebrastenii pourazowej znacznie upośledzającej zdolności adaptacyjne w okresie kompensacji objawów, przebytego złamania kości skroniowo-ciemieniowej lewej, powikłanego krwakiem podtwardówkowym, leczonego trepanacją czaszki, przebytego zwichnięcia stawu obojczykowo-barkowego lewego upośledzającego sprawność obręczy barkowej, orzeczeniem z dnia 19 stycznia 1990 r. uznała W. M. za trwale niezdolnego do służby wojskowej.

Decyzją z dnia 10 maja 1990 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L. na podstawie orzeczenia Obwodowej Komisji Lekarskiej ZUS z 23 kwietnia 1990 r. przyznał W. M. rentę inwalidy wojskowego w związku ze służbą wojskową od dnia 20 stycznia 1990 r. Orzeczeniem Obwodowej Komisji Lekarskiej z dnia 3 czerwca 1991 r. wnioskodawca został zaliczony do pierwszej grupy inwalidów w związku ze służbą wojskową, nadto ustalono, iż wymaga opieki drugiej osoby.

Orzeczeniem z dnia 24 czerwca 1997 r. Obwodowa Komisja Lekarska ZUS ponownie zaliczyła skarżącego do pierwszej grupy inwalidów w zw. ze służbą wojskową na stałe.

Kolejnymi decyzjami organ rentowy przeliczał wnioskodawcy przyznaną rentę w związku ze służbą wojskową.

Naczelnny Lekarz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w trybie nadzoru nad wykonywaniem orzecznictwa lekarskiego określonego w art. 14 ust. 5 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w dniu 5 grudnia 2012 r. przekazał sprawę orzeczenia z dnia 24 czerwca 1997 r. dotyczącego W. M. do rozpatrzenia przez komisję lekarską ZUS.

Komisja Lekarska ZUS po rozpoznaniu stanu po urazie głowy z krwakiem podtwardówkowym leczonym operacyjnie w listopadzie 1989 r., zespołu psychoorganicznego charakteropatycznego, stanu po usunięciu łąkotki przyśrodkowej kolana lewego, choroby wrzodowej w wywiadzie, orzeczeniem z dnia 18 lutego 2013 r. stwierdziła, że wnioskodawca W. M. nie jest niezdolny do pracy w związku ze służbą wojskową. Organ rentowy na podstawie tego orzeczenia zaskarżoną decyzją z dnia 13 marca 2013 r. odmówił wnioskodawcy prawa do renty w związku ze służbą wojskową od dnia 1 kwietnia 2013 r.

W celu weryfikacji oceny stanu zdrowia ubezpieczonego Sąd Okręgowy rozpoznając jego odwołanie od w/w decyzji organu rentowego dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy: psychiatry, laryngologa, ortopedy, neurologa, i reumatologa.

W opinii łącznej z dnia 19 grudnia 2013 r. biegli lekarze: neurolog T. G., psychiatra B. S., otolaryngolog J. K. oraz reumatolog H. P. rozpoznali u W. M. łagodne zaburzenia procesów poznawczych, zmiany zwyrodnieniowe kolana L nie potwierdzone rtg, USG, przebyty w 1989 r. uraz czaszkowo-mózgowy, przebytą trepanacją czaszki z powodu krwaka

przymózgowego, bóle głowy w wywiadzie, stan po urazie lewego ucha, szum uszny po stronie lewej i stwierdzili brak niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową.

Biegli wskazali, iż stwierdzone w badaniu reumatologicznym choroby układu kostno-stawowego nie upośledzają zdolności do pracy zarobkowej w rozumieniu rentowym. Nie stwierdzili ponadto objawów ogniskowego uszkodzenia (...). Zwrócili uwagę na to, że ubezpieczony negował utraty przytomności. Skarżył się jedynie na bóle głowy i szumy uszne. Nie stwierdzono zatem niezdolności do pracy w związku ze schorzeniami neurologicznymi. Rozpoznane w badaniu psychiatrycznym zaburzenia osobowości, emocjonalne oraz niewielkie zaburzenia procesów poznawczych (pamięci, koncentracji uwagi), występujące na podłożu dyskretnych zmian organicznych (...) (w badaniach psychologicznych ustalono jedynie pogranicze normy i patologii organicznej (...) oraz funkcjonowanie intelektualne na poziomie przeciętnym) potwierdzonych w badaniach KT głowy, powodują utrudnienia funkcjonowania wnioskodawcy we wszystkich dziedzinach życia (także w aspekcie pracy zawodowej), ale nie wpływają znacząco na jego globalne funkcjonowanie psycho-społeczne. Nie sprowadzają zatem niezdolności do pracy również ze względu na stan psychiczny.

Z kolei biegły lekarz ortopeda M. G. w opinii z dnia 31 marca 2014 r., po rozpoznaniu u wnioskodawcy przebytego urazu czaszkowo-mózgowego, przebytego urazu lewego barku i prawego kolana, wczesnych zmian zwyrodnieniowych kolan, przebytego leczenia operacyjnego lewego kolana (wycięcie uszkodzonej łąkotki przyśrodkowej) oraz przebytego skręcenia kręgosłupa szyjnego, nie uznał częściowej lub całkowitej niezdolności do pracy zarówno z ogólnego stanu zdrowia, jak i w związku ze służbą wojskową.

Biegły lekarz ortopeda miał na uwadze, że wnioskodawca w dniu 8 listopada 1989 r. w czasie służby wojskowej, w wyniku „uderzenia przez drzewo”, doznał urazu głowy i prawego kolana. Z powodu urazu czaszkowo-mózgowego był leczony operacyjnie w dniu wypadku. W dniu 19 stycznia 1990 r. stan zdrowia wnioskodawcy został oceniony przez Rejonową Wojskową Komisję Lekarską w E., która dokonała rozpoznania następujących schorzeń: głuchota ucha lewego w następstwie złamania piramidy kości skroniowej i uszkodzenia błony bębenkowej, cerebrastenii pourazowa znacznie upośledzająca zdolności adaptacyjne w okresie kompensacji objawów, przebyte złamanie kości skroniowo-ciemieniowej lewej powikłane krwakiem podtwardówkowym leczone trepanacją czaszki, przebyte zwichnięcie stawu obojczykowo-barkowego upośledzające sprawność obręczy barkowej. W dniach od 8 maja do 25 czerwca 1990 r. wnioskodawca był hospitalizowany w Oddziale (...) (...)w L. z powodu dolegliwości bólowych nadbrzusza. Konsultowany był wówczas przez ortopedę, który stwierdził skręcenie prawego kolana, uszkodzenie łąkotki przyśrodkowej prawego kolana oraz wygojone zwichnięcie stawu ramiennie-łopatkowego. Biegły uwzględnił również hospitalizację ubezpieczonego w Oddziale (...)w P. w dniach od 23 marca do 7 kwietnia 1993 r. z rozpoznaniem: „uszkodzenie łąkotki przyśrodkowej lewego kolana”. W trakcie operacji przeprowadzonej w dniu 31 marca 1993 r. dokonano resekcji uszkodzonej łąkotki. Biegły ortopeda miał na uwadze również to, że wnioskodawca w 2007 r. został poszkodowany w wypadku komunikacyjnym. Doznał wówczas urazu kręgosłupa szyjnego. W czasie badania przeprowadzonego przez biegłego lekarza ortopedę wnioskodawca powoływał się na uczucie blokowania i dolegliwości bólowe stawów kolanowych. Dolegliwości te występują z nasileniem od około 7-8 lat. Zgłasza także bóle głowy, uczucie poblewania i pieczenia rąk.

Biorąc powyższe pod uwagę, po przeprowadzeniu badania przedmiotowego, biegły ortopeda nie stwierdził u wnioskodawcy niezdolności do pracy zarówno z ogólnego stanu zdrowia, jak i w związku ze służbą wojskową. Wskazał, że sprawność narządów ruchu jest na tyle dobra, że wnioskodawca może pracować zgodnie z kwalifikacjami. Aktualna wydolność ruchowa kręgosłupa i kończyn dolnych jest prawidłowa. Funkcję rąk ocenił jako prawidłową. Kończyny dolne z niewielkim zmniejszeniem obwodu lewej nogi, prawidłową ruchomością bioder, kolan i stóp. Lewe kolano z niewielkim zmniejszeniem stabilności po stronie przyśrodkowej. Oba kolana z dodatnimi testami rzepkowo-udowymi, wskazującymi na uszkodzenie powierzchni chrząstki w przebiegu niewielkich zmian zwyrodnieniowych. Chód wydolny. Biegły lekarz ortopeda kategorycznie stwierdził, że ze względu na schorzenia podlegające ocenie ortopedycznej, nie można uznać częściowej lub całkowitej niezdolności do pracy ubezpieczonego zarówno z ogólnego stanu zdrowia, jak i w związku ze służbą wojskową.

Do obu w/w opinii biegłych zastrzeżenia złożył wnioskodawca, podnosząc że od daty wypadku ma problemy ze zdrowiem, ostatnio ponownie uległ wypadkowi w związku z czym leczył się w szpitalu. Dołączył dodatkową dokumentację, wnosząc o dopuszczenie dowodu z opinii nowych biegłych psychiatry i neurologa.

Sąd Okręgowy uwzględnił ten wniosek i dopuścił dowód z opinii innych biegłych specjalistów: psychiatry i neurologa.

W opinii z dnia 16 lutego 2014 r. biegli lekarze: neurolog A. S. i psychiatra E. L. rozpoznały u W. M.: stan po urazie głowy z uszkodzeniem kości czaszki, z krwiakiem podtwardówkowym leczony operacyjnie (w listopadzie 1989 r., w czasie służby wojskowej), przebyty uraz głowy w lipcu 2014 r. ze złamaniem podstawy czaszki po stronie lewej, z krwiakiem podtwardówkowym, leczonym zachowawczo, zaburzenia adaptacyjne, osobowość nieprawidłową.

W związku ze służbą wojskową, po wypadku który miał miejsce w listopadzie 1989 r., biegłe nie stwierdziły niezdolności do pracy. Wskazały, że wnioskodawca jest niezdolny do pracy z ogólnego stanu zdrowia po przebyłym urazie głowy w lipcu 2014 r. Biegłe stwierdziły, że stopień niezdolności do pracy będzie możliwy do określenia po wykonaniu aktualnego badania psychologicznego i dostarczeniu aktualnego zaświadczenia z (...) za okres po urazie w lipcu 2014 r. Zwróciły uwagę na to, że po pierwszym wypadku w listopadzie 1989 r. wnioskodawca nie był długo leczony neurologicznie. W badaniu neurologicznym nie stwierdzono objawów patologicznych i ogniskowych. Rozpoznane zaburzenia uszkodzenia (...) pozostają bez istotnego wpływu na funkcjonowanie psycho-społeczne. Po przeprowadzonych badaniach neurologicznym oraz psychiatrycznym, a także po wnikliwej analizie szerszej dokumentacji biegłe stwierdziły, że w związku z wypadkiem mającym miejsce w listopadzie 1989 r., w czasie odbywania służby wojskowej, wnioskodawca jest zdolny do pracy. Nową okolicznością jest przebyty kolejny uraz głowy w lipcu 2014 r. ze słuczeniem mózgu, złamaniem podstawy czaszki po stronie lewej, złamaniem obojczyka.

Sąd Okręgowy podzielił opinie wydane w sprawie niniejszej przez w/w biegłych. Ocenił je jako jasne w swej treści, logiczne i spójne oraz całkowicie zgodne we wnioskach końcowych. Podkreślił, że zostały one wydane po szczegółowej analizie wyników przeprowadzonych badań bezpośrednich oraz dostępnej dokumentacji medycznej. Sąd I instancji nadto podniósł, że ustalona przez drugi zespół biegłych niezdolność do pracy z ogólnego stanu zdrowia powstała w 2014 r., nie ma znaczenia dla przedmiotu sprawy, ponieważ jest ona następstwem wypadku, któremu ubezpieczony uległ w lipcu 2014 r.

Sąd I instancji zacytował następnie treść przepisów art. 30 ust. 1 pkt 1, art. 34 pkt 1 oraz 64 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (t.j. Dz.U. 2015 r., poz. 840), a także art. 12, art. 13 i art. 192 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2015 r., poz. 748 ze zm.).

Mając na uwadze treść tych przepisów Sąd Okręgowy podkreślił, że ustalenia w przedmiocie niezdolności do pracy zasadzają się na okolicznościach natury medycznej. Ze względu na to, w niniejszej sprawie zachodziła potrzeba pozyskania wiadomości specjalnych, których jedynym źródłem mogła być opinia biegłych z zakresu odpowiednich specjalności medycznych. Sąd jedynie sformułował dla nich tezę dowodową i dokonał ich doboru, odpowiednio do specjalności, mając na uwadze wynikającą z dokumentacji orzeczniczo-lekarskiej historię medyczną ubezpieczonego, a także treść jego wniosków zawartych w odwołaniu oraz kolejnych zastrzeżeniach do opinii. Na sądzie ciążył nadto obowiązek dokonania oceny wydanych przez biegłych opinii w oparciu o wynikającą z art. 233 k.p.c. zasadę swobodnej oceny dowodów, tj. wedle reguł logiki oraz własnego przekonania popartego wszechstronnym rozważeniem zebranego w sprawie materiału. To ostatnie dotyczyło głównie obowiązku zestawienia oceny dokonanej przez biegłych z dołączoną do sprawy dokumentacją medyczną – aktualną na dzień wydawania decyzji przez organ rentowy – oraz zmianami oceny stanu zdrowia ubezpieczonego przez organy orzecznictwa lekarskiego ZUS. Należy jednak zaznaczyć, że chodziło tutaj o ocenę dowodu z opinii biegłych jedynie pod kątem jej rzetelności, kompletności i logiki zawartych w niej wywodów. W sprawie niniejszej Sąd Okręgowy na podstawie powołanych wyżej opinii biegłych ustalił, że wnioskodawca nie jest niezdolny do pracy w związku ze służbą wojskową.

Na koniec Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na to, że zgodnie z art. 107 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z art. 64 ustawy o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin prawo do świadczeń uzależnionych od niezdolności do pracy oraz wysokość tych świadczeń ulega zmianie, jeżeli w wyniku badania lekarskiego, przeprowadzonego na wniosek lub z urzędu, ustalono zmianę stopnia niezdolności do pracy, brak tej niezdolności lub jej ponowne powstanie.

Mając to wszystko na uwadze Sąd Okręgowy oddalił odwołanie.

W apelacji od tego wyroku, którą wniósł ubezpieczony W. M., nie zostały sformułowane zarzuty i wnioski w sposób odpowiadający wymaganiom określonym w art. 368 § 1 k.p.c. Apelant podniósł, iż opinie biegłych, na których Sąd I instancji się oparł wydając zaskarżony wyrok, są dla niego krzywdzące i nierzetelne, ponieważ nieprawidłowo zostały w nich opisane urazy doznane w czasie służby wojskowej oraz jaki mają one wpływ na obecny stan jego zdrowia i zdolność do pracy. Wnioskodawca podniósł, że opinie biegłych zupełnie pomijają orzeczenia komisji lekarskich ZUS z kwietnia 1990 r., czerwca 1993 r. oraz z czerwca 1997 r. Apelant zwrócił uwagę również na to, że Sąd Okręgowy rozpoznając jego odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 13 marca 2013 r. zupełnie pominął fakt, że w 1997 r. ZUS przyznał mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z służbą wojskową na stałe. Zarzucił również pobieżność oceny stanu jego zdrowia zawartej w opiniach biegłych, do czego przyczyniła się niewielka ilość czasu przeznaczona przez biegłych na zapoznanie się z materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy oraz na badanie bezpośrednie. Biegli wydając opinie ograniczyli się jedynie do materiału zgromadzonego w aktach sprawy. Powołując się na te wszystkie okoliczności ubezpieczony wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez ustalenie mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Treść apelacji wnioskodawcy pozwala na stwierdzenie, że ubezpieczony zarzucając nieprawidłowe przyjęcie przez Sąd I instancji, że nie jest niezdolny do pracy w związku ze służbą wojskową, podczas gdy od wielu lat stan jego zdrowia nie ulega poprawie oraz nie rokuje nadziei odzyskania w przyszłości zdolności do pracy, a także błędne przyjęcie za podstawę wyrokowania opinii biegłych, które, jego zdaniem, są nierzetelne, pomijają przy ocenie jego zdolności do pracy wiele schorzeń, na które cierpi oraz nie uwzględniają faktu, że orzeczeniem Obwodowej Komisji Lekarskiej ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia (...) w R. z dnia 24 czerwca 1997 r. został on zaliczony do pierwszej grupy inwalidów w związku ze służbą wojskową na stałe. Należało więc przyjąć, że apelant w istocie zarzucił zaskarżonemu wyrokowi sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego polegającą na przyjęciu, że nie jest niezdolny do pracy w związku z wypadkiem, któremu uległ w dniu 8 listopada 1989 r. w czasie odbywania służby wojskowej, podczas gdy rozpoznane u niego schorzenia będące następstwem tego wypadku spowodowały naruszenie sprawności organizmu w stopniu powodującym utratę zdolności do pracy zarobkowej, co więcej stan jego zdrowia nie rokuje odzyskania zdolności do pracy.

Odnosząc się do tego zarzutu należy wskazać, iż sprzeczność taka obejmuje wszystkie wypadki wadliwości wynikające z naruszenia art. 233 § 1 k.p.c., a więc także błędy popełnione przy ocenie zebranego w sprawie materiału dowodowego. Sprzeczność ta będzie występowała w wypadkach:

- a/ gdy z treści dowodu wynika co innego niż przyjął sąd;
- b/ gdy pewnego dowodu zebranego nie uwzględniono przy ocenie – wbrew obowiązkowi oceny całokształtu okoliczności sprawy;
- c/ gdy sąd przyjął pewne fakty za ustalone, mimo że nie zostały one w ogóle lub są niedostatecznie potwierdzone;
- d/ gdy sąd uznał pewne fakty za nieudowodnione, mimo że były ku temu podstawy;

e/ ocena materiału dowodowego koliduje z zasadami doświadczenia życiowego lub regułami logicznego wnioskowania.

W sprawie niniejszej żaden z tych przypadków nie zachodził. Treść apelacji pozwala na przyjęcie, że wnioskodawca zarzucił, iż ocena jego stanu zdrowia zawarta w opiniach biegłych lekarzy z zakresu w/w specjalności medycznych oraz biegłego psychologa, wydanych w postępowaniu przed Sądem I instancji, na których został oparty zaskarżony wyrok, jest wadliwa, ponieważ pozostaje w rażącej sprzeczności z faktycznym stanem zdrowia, który nie ulega poprawie, a wręcz przeciwnie ulega ciąglemu pogorszeniu. Należy więc przyjąć, że apelant tym samym zakwestionował dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę w/w opinii biegłych jako wiarygodnych, przekonywujących i wystarczających do uznania go za zdolnego po dniu 31 marca 2013 r. do pracy w związku z wypadkiem, któremu uległ w czasie służby wojskowej. Dowód z opinii biegłych, podobnie jak inne dowody przeprowadzone w postępowaniu sądowym, podlega ocenie przy zastosowaniu kryteriów określonych w art. 233 § 1 k.p.c. Dokonując jej sąd w każdym wypadku powinien kontrolować wypowiedzi biegłych pod kątem ich zgodności z zasadami logiki, poziomu wiedzy biegłych, sposobu motywowania ich stanowiska, podstaw teoretycznych opinii, a także stopnia stanowczości wyprowadzonych w niej wniosków (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98 – OSNC 2001, z. 4, poz. 64 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2000 r., IV CKN 1383/00 – LEX nr 52 544). Wnioski, które Sąd I instancji wyciągnął poddając ocenie zebrany w sprawie materiał dowodowy, w tym powołane wyżej opinie biegłych, przy zastosowaniu przy tym kryteriów określonych w art. 233 § 1 k.p.c., zostały logicznie uzasadnione i są zgodne z zasadami doświadczenia życiowego.

W wyjaśnieniach złożonych na rozprawie w dniu 21 października 2014 r. oraz w dniu 22 czerwca 2015 r., a także w apelacji wnioskodawca W. M. przedstawił jedynie własną, subiektywną ocenę swego stanu zdrowia, która żadną miarą nie może zastępować dowodu z opinii biegłych lekarzy. Ocena niezdolności do pracy w rozumieniu przepisów art. 12 i 13 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. 2015 r., poz. 748 ze zm.), które w sprawie niniejszej mają odpowiednie zastosowanie w związku z art. 64 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (t.j. Dz.U. 2015 r., poz. 840), wymaga wiadomości specjalnych, które posiadają biegli lekarze specjaliści z zakresu schorzeń wcześniej rozpoznanych u apelanta. Takich wiadomości specjalnych nie posiada ubezpieczony, stąd dla prawidłowego rozpoznania sprawy niniejszej nie mają żadnego znaczenia jego wyjaśnienia złożone na rozprawie oraz w apelacji i zawarta w nich subiektywna ocena niezdolności do pracy. Trafnie Sąd I instancji przyjął, że opinie wydane w sprawie niniejszej przez biegłych lekarzy: psychiatrę, neurologa, ortopedę, reumatologa i laryngologa dają wystarczający obraz stanu zdrowia W. M. z punktu widzenia dominujących u niego schorzeń pozostających w związku z wypadkiem, któremu on uległ w czasie służby wojskowej.

Sąd I instancji przy ocenie przeprowadzonych w sprawie dowodów, w tym mających zasadnicze znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy dowodów z opinii biegłych, nie dopuścił się przekroczenia granic swobodnej oceny dowodów określonych dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c. Określone w tym przepisie granice swobodnej oceny dowodów może bowiem naruszać tylko dowolna ocena zebranego materiału, brak wszechstronnej oceny wszystkich istotnych dowodów lub ich ocena sprzeczna z zasadami logicznego powiązania wniosków z ustalonym stanem faktycznym lub doświadczeniem życiowym (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 lutego 1999 r., II UKN 459/98 – OSNAPiUS 2000, nr 6, poz. 252; z dnia 5 sierpnia 1999 r., II UKN 76/99 – OSNAPiUS 2000, nr 19, poz. 732; z dnia 10 listopada 1999 r., I PKN 361/99 – OSNAPiUS 2001, nr 7, poz. 216 oraz z dnia 16 kwietnia 2002 r., V CKN 1446/00 – LEX nr 55 167). Wnioskodawca w apelacji nie wskazał natomiast żadnych powodów, dla których w/w opinie biegłych lekarzy: psychiatry, neurologa, ortopedy, reumatologa i laryngologa, na których został oparty zaskarżony wyrok, należałoby uznać za niewiarygodne. W apelacji nie została zakwestionowana ani wiedza fachowa tych biegłych, ani dokładność przeprowadzonych przez nich badań oraz analizy dokumentacji leczenia wnioskodawcy. Reasumując należy jednoznacznie stwierdzić, iż dokonana przez Sąd Okręgowy ocena przeprowadzonych w sprawie dowodów w pełni odpowiada kryteriom określonym w art. 233 § 1 k.p.c.

Konsekwencją tego musiało być uznanie, iż chybiony jest zarzut sprzeczności ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału. W świetle powołanych wyżej opinii biegłych lekarzy: psychiatry, neurologa, ortopedy, reumatologa i laryngologa, które Sąd Okręgowy poddał prawidłowej ocenie i w pełni podzielił, wnioskodawca W. M. nie jest choćby częściowo niezdolny do pracy w związku ze służbą wojskową. W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Okręgowy, zgodnie z art. 328 § 2 k.p.c., wskazał przyczyny, dla których obdarzył wiarą te opinie biegłych i oparł na nich rozstrzygnięcie zawarte w zaskarżonym wyroku.

Sąd Apelacyjny mając jednak na uwadze długość okresu pobierania przez W. M. renty z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową (23 lata) oraz fakt, że orzeczeniem Obwodowej Komisji Lekarskiej ds. Inwalidztwa i Zatrudnienia(...) w R. z dnia 24 czerwca 1997 r. został on zaliczony do pierwszej grupy inwalidów w związku ze służbą wojskową na stałe, dopuścił dowód z opinii trzeciego zespołu biegłych lekarza psychiatry J. U. i psychologa N. W., a także z opinii uzupełniającej biegłego lekarza neurologa A. S.. Rzeczą tych biegłych było wydanie opinii po uprzednim przeprowadzeniu badania bezpośredniego ubezpieczonego oraz po bardzo dokładnej, wnikliwej analizie dostępnej dokumentacji leczenia tego ostatniego, a także po analizie wcześniej wydanych orzeczeń lekarskich oraz opinii biegłych lekarzy specjalistów z zakresu psychiatrii, neurologii, ortopedii, reumatologii i laryngologii.

W opinii z dnia 5 stycznia 2016 r. biegli lekarz psychiatra J. U. i psycholog N. W. określili wyniki przeprowadzonych przez nich badań ubezpieczonego w sposób następujący: „1) aktualne funkcjonowanie w granicach normy. Łagodne zaburzenia procesów poznawczych. Nieprawidłowa osobowość, zaburzenia adaptacyjne; 2) łagodne zaburzenia procesów poznawczych. Organiczne zaburzenia osobowości i zachowania. Zaburzenia adaptacyjne.” Biegli stwierdzili brak niezdolności do pracy po dniu 31 marca 2013 r. w związku z wypadkiem w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej (8 listopada 1989 r.). W uzasadnieniu tej opinii biegli podnieśli, że badanie przeprowadzone przez biegłego psychologa N. W. wykazało, iż wnioskodawca funkcjonuje w granicach normy, ma nieprawidłową osobowość, ale też symptomy organicznego uszkodzenia (...) pod postacią łagodnych zaburzeń procesów poznawczych (lecz nie ośpienia). Z kolei w czasie badania przeprowadzonego przez biegłego lekarza psychiatrę J. U. apelant był w dobrym i logicznym kontakcie słownym. Biegły ocenił ubezpieczonego jako prawidłowo zorientowanego auto-allopsychicznie, wypowiedziami nieujawniającego istotnego diagnostycznie osłabienia pamięci krótko oraz długoterminowej, ani objawów wytwórczych świadczących o trwającej u niego chorobie psychicznej. Ubezpieczony w trakcie badania łatwo pobudzał się emocjonalnie i wpadał w rozdrażnienie, szczególnie gdy opowiadał o swoich kłopotach zdrowotnych. Biegły lekarz psychiatra stwierdził, że rozpoznane u wnioskodawcy „łagodne zaburzenia procesów poznawczych, organiczne zaburzenia osobowości i zachowania oraz zaburzenia adaptacyjne” mają niewątpliwie swoje podłoże w przebytych dwóch poważnych urazach czaszkowo-mózgowych. Obecnie nie sposób stwierdzić, który z tych urazów miał cięższe i bardziej niekorzystne następstwa psychiczne (bardziej zaburzył codzienne funkcjonowanie apelanta). Biorąc pod uwagę fakt, że po pierwszym urazie głowy w listopadzie 1989 r. ubezpieczony systematycznie nie leczył się psychiatrycznie, a od 2008 r. prowadził nawet działalność gospodarczą, należy przyjąć, że pierwszy uraz głowy miał dla wnioskodawcy mniejsze konsekwencje psychiczne, aniżeli uraz późniejszy, doznany przez niego w lipcu 2014 r. na skutek upadku ze schodów. Zdaniem biegłego lekarza psychiatry nie ma obecnie wystarczających podstaw do uznania niezdolności do pracy wnioskodawcy w związku z jego wypadkiem, któremu uległ w dniu 8 listopada 1989 r., w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej (opinia biegłych: lekarza psychiatry J. U. i psychologa N. W. – k. 201-205v).

Biegły lekarz psychiatra J. U. swoje stanowisko przedstawione w opinii zasadniczej z dnia 5 stycznia 2016 r. zdecydowanie potwierdził w opinii uzupełniającej z dnia 17 lipca 2016 r. (k. 258). W tej ostatniej opinii biegły lekarz psychiatra podniósł, że jest wysoce prawdopodobne, że po pierwszym urazie głowy [1989 r.], w kolejnych latach swojego życia ubezpieczony był jednak zdolny do pracy, ponieważ nie leczył się psychiatrycznie (ambulatoryjnie ani szpitalnie), a od 2008 r. prowadził nawet własną działalność gospodarczą (i nie ma tu znaczenia jaki był wynik tej jego aktywności). Zdaniem biegłego dopiero kolejny uraz głowy w 2014 r. spowodował niezdolność do pracy, bo pogłębił obecne wcześniej (ale w mniejszym nasileniu) dysfunkcje organiczne (...).

Z kolei biegła psycholog N. W. w opinii uzupełniającej z dnia 12 lipca 2016 r., odnosząc się do zarzutów wnioskodawcy do opinii zasadniczej z dnia 5 stycznia 2016 r., podkreśliła, że w ramach kompetencji psychologa nie leży wypowiedzianie

się co do niezdolności do pracy. Opinia psychologiczna jest uzupełniająca do opinii biegłego psychiatry, poszerzając diagnozę o ocenę funkcjonowania procesów poznawczych, a także o ocenę funkcjonowania centralnego układu nerwowego oraz osobowości (opinia uzupełniająca biegłej psycholog N. W. – k. 259).

W opinii uzupełniającej z dnia 17 sierpnia 2016 r. biegła lekarz neurolog A. S. stwierdziła, że po wypadku doznanym w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej [8 listopada 1989 r.] nie wystąpiły powikłania z zakresu neurologii. Nie stwierdzono objawów piramidowych, mózdkowych, uszkodzeń nerwów czaszkowych. Nie występowały utraty przytomności. W lipcu 2014 r. spadając ze schodów wnioskodawca ponownie doznał ciężkiego urazu głowy. Po tym wypadku był leczony w szpitalu w P. z rozpoznaniem stłuczenia mózgu, złamania podstawy czaszki po stronie lewej, krwaka podtwardówkowego lewostronnego. Po tym ostatnim urazie również nie wystąpiły powikłania neurologiczne. Biegła podniosła, że w badaniach KT wykonanych w latach 1997 i 2014 utrzymuje się ognisko malacyjne (blizna pourazowa) w płacie skroniowym lewym. Kontrolny wynik badania KT nadal ujawnia obecność obszaru malacyjnego jako pozostałość po stłuczeniu mózgu. Struktury mózgowie, poza obecnością blizny, są bez zmian patologicznych. Badanie neurologiczne również nie wykazało odchyień od normy. Obecność blizny jest pozostałością po obu urazach doznanych przez ubezpieczonego w 1989 r. i w 2014 r. Biegła lekarz neurolog podkreśliła, że przy braku odchyień od normy w badaniu neurologicznym nie ma podstawy do stwierdzenia niezdolności do pracy ze względu na stan neurologiczny zarówno w związku z wypadkiem w 1989 r. w czasie służby wojskowej, jak również z urazem doznanym w 2014 r. (opinia uzupełniająca biegłego lekarza neurologa A. W. – k. 263-264).

Sąd Apelacyjny w pełni podzielił opinie biegłych lekarza psychiatry J. U. i psychologa N. W. zarówno te zasadnicze z dnia 5 stycznia 2016 r., jak uzupełniające z dnia 12 i 17 lipca 2016 r., a także opinię uzupełniającą biegłego lekarza neurologa A. S.. Należy podkreślić, że zostały one wydane po przeprowadzeniu badań bezpośrednich oraz po bardzo wnikliwej analizie dostępnej dokumentacji leczenia wnioskodawcy W. M. oraz po analizie dotychczas wydanych orzeczeń lekarskich i opinii biegłych zawierających ocenę stanu zdrowia apelanta i jego zdolności do pracy po dniu 31 marca 2013 r. w związku z wypadkiem, któremu uległ on w czasie służby wojskowej. Opinie te są logiczne, przekonujące, pozostają w zgodności z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie niniejszej, w tym z wcześniej wydanymi opiniami biegłych. Poziom wiedzy tych biegłych, sposób motywowania ich stanowisk, podstawy teoretyczne wydanych przez nich opinii, a także sposób motywowania oraz stopień stanowczości wyrażonych w opiniach wniosków, nie nasuwają żadnych zastrzeżeń.

Zarzuty do opinii biegłego lekarza psychiatry J. U. przedstawione w piśmie procesowym pełnomocnika wnioskodawcy z dnia 2 września 2016 r. (k. 281) nie mogły uzasadniać wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii kolejnego, czwartego już zespołu biegłych lekarza psychiatry i psychologa. Wbrew odmiennemu zapatrywaniu wyrażonemu w tym piśmie procesowym, biegły lekarz psychiatra zarówno w opinii zasadniczej, jak i w opinii uzupełniającej, w sposób przekonujący uzasadnił wniosek o braku niezdolności ubezpieczonego do pracy po dniu 31 marca 2013 r. w związku z wypadkiem, któremu uległ w dniu 8 listopada 1989 r., w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej. Za całkowicie gołosłowne należy uznać twierdzenie wnioskodawcy, że u nieleczonej osoby z zaburzeniami psychicznymi każda działalność kończy się fiaskiem. Nie zostało ono bowiem potwierdzone wynikami odpowiednich badań naukowych, czy też innymi obiektywnymi dowodami. Brak powodzenia w prowadzonej działalności gospodarczej sam przez się nie mógł więc uzasadniać twierdzenia, że w tym czasie wnioskodawca był niezdolny do pracy w związku z w/w wypadkiem w czasie służby wojskowej. Z tych względów wniosek dowodowy zawarty w piśmie procesowym pełnomocnika wnioskodawcy z dnia 2 września 2016 r. nie mógł być uwzględniony i podlegał oddaleniu. Podkreślić przy tym należy, że potrzeba powołania innego biegłego nie może być jedynie wynikiem niezadowolenia strony z dotychczas złożonej opinii, lecz musi być następstwem umotywowanej krytyki dotychczasowej opinii (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 4 sierpnia 1999 r., I PKN 20/99 – OSNP 2000, nr 22, poz. 807; z dnia 15 listopada 2001 r., II UKN 604/00 – PPIPS 2003, nr 9, str.67; z dnia 30 maja 2007 r., IV CSK 41/07 – LEX nr 346211 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2008 r., I UK 78/08 – LEX nr 818579). W powoływaniu kolejnych biegłych nie ma dowolności. U podstaw takiej decyzji powinny leżeć racjonalne argumenty, takie np. jak: niejasność, niezupełność czy sprzeczności występujące w opiniach. W szczególności nie ma uzasadnienia wniosków o powołanie kolejnego biegłego jedynie w sytuacji, gdy złożona opinia jest niekorzystna dla strony. Dopuszczenie dodatkowej opinii w takiej sytuacji

prowadziłyby bowiem do uwzględnienia kolejnych wniosków strony dopóty, dopóki nie zostałyby złożona opinia w pełni ją zadawalająca, co jest niedopuszczalne (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10 stycznia 2002 r., II CKN 639/99 – LEX nr 53135 oraz z dnia 16 września 2009 r., I UK 102/09 – LEX nr 537027).

W apelacji wnioskodawca nie powołał żadnych nowych faktów i dowodów, które pozwalałyby na dokonanie ustalenia, że którekolwiek z rozpoznanych u niego schorzeń z osobna lub wszystkie razem wzięte powodują po dniu 31 marca 2013 r. jego niezdolność do pracy choćby w stopniu częściowym w związku z wypadkiem, któremu uległ on w dniu 8 listopada 1989 r., w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej.

Wynik prawidłowo przeprowadzonego przez Sąd I instancji postępowania dowodowego uzupełnionego w postępowaniu apelacyjnym jednoznacznie wskazuje na to, że W. M. po dniu 31 marca 2013 r. nie jest niezdolny do pracy w związku z wypadkiem, któremu uległ w czasie odbywania zasadniczej służby wojskowej. Apelant nie wykazał więc, że spełnia wszystkie przesłanki, od istnienia których uzależnione jest prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową, a w szczególności, że jest niezdolny do pracy w związku ze służbą wojskową. Tym samym nie spełnił koniecznego warunku określonego w art. 30 ust. 1 ustawy z dnia 29 maja 1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (t.j. Dz.U. 2015 r., poz. 840) w związku z art. 64 tej ustawy oraz art. 12 i art. 13 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz.U. 2015 r., poz. 748 ze zm.) i przez to nie może nabyć prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy w związku ze służbą wojskową, przewidzianego w art. 35 ust. 1 ustawy powołanej na wstępie.

Zaskarżony wyrok odpowiada więc prawu, a apelacja wnioskodawcy W. M. jako bezzasadna podlegała oddaleniu.

O kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej wnioskodawcy W. M. w postępowaniu apelacyjnym z urzędu Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie § 12 ust. 1 pkt 2 w związku z § 15 pkt 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz.U. 2013 r., poz. 490 ze zm.) w związku z § 22 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. 2015 r., poz. 1805).

Z przedstawionych wyżej względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.